

Persbericht Luxemburg, 3 juni 2021

De EU moet haar inspanningen opvoeren om desinformatie te beteugelen

Desinformatie is een ernstig en groeiend probleem in de hele EU. In 2018 heeft de EU een actieplan ter bestrijding van desinformatie gepubliceerd. Dit plan was relevant toen het voor het eerst werd opgesteld, maar het is onvolledig. De uitvoering ervan ligt grotendeels op schema, maar loopt nog steeds achter op opkomende dreigingen. Dat is de conclusie van een speciaal verslag dat de Europese Rekenkamer (ERK) heeft gepubliceerd. De auditors constateerden dat er behoefte is aan meer coördinatie op EU-niveau en dat de lidstaten zich meer moeten inzetten, bijvoorbeeld in het kader van het systeem voor snelle waarschuwingen. Ook moet het toezicht op en de verantwoordingsplicht van onlineplatforms worden verbeterd en moet desinformatie worden opgenomen in een coherente EU-strategie voor mediageletterdheid, een strategie die momenteel ontbreekt.

“Kwaadwillige pogingen om de publieke opinie opzettelijk te ondermijnen of te manipuleren vormen een ernstige bedreiging voor de EU zelf. Tegelijkertijd vormt de bestrijding van desinformatie een grote uitdaging: de EU moet daarbij vermijden dat haar fundamentele waarden, zoals de vrijheid van mening en meningsuiting, worden geschonden”, aldus Baudilio Tomé Muguruza, het lid van de Europese Rekenkamer dat verantwoordelijk is voor het verslag. “Het EU-actieplan tegen desinformatie was relevant toen het werd opgesteld, maar het is nog steeds onvolledig. Wij bevelen aan dat de EU haar respons op desinformatie intensiveert en de coördinatie ervan verbetert.”

Volgens de auditors heeft het EU-actieplan tegen desinformatie positieve ontwikkelingen teweeggebracht, maar werden niet alle hierin vervatte beloften nagekomen. Het plan bevatte relevante maatregelen — zoals het ontkrachten en minder zichtbaar maken van misleidende inhoud — maar het is sinds 2018 niet meer bijgewerkt of herzien, hoewel de desinformatietactieken, -actoren en -technologie voortdurend evolueren. In december 2020 publiceerde de Commissie het actieplan voor Europese democratie, dat maatregelen ter bestrijding van desinformatie omvat, zonder duidelijk te maken hoe dit plan zich verhoudt tot het actieplan tegen desinformatie van 2018. De auditors waarschuwen dat de coördinatie wordt gecompliceerd door het feit dat soortgelijke doelstellingen worden nagestreefd in het kader van verschillende initiatieven, waardoor het risico op inefficiëntie toeneemt.

Dit persbericht is bedoeld om de kernboodschap weer te geven van het speciaal verslag van de Europese Rekenkamer. Het volledige verslag is te vinden op eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

Het EU-actieplan tegen desinformatie voorzag ook niet in alomvattende regelingen om ervoor te zorgen dat de respons van de EU goed gecoördineerd en doeltreffend is en in verhouding staat tot het soort en de omvang van de dreiging. Een van de strategische maatregelen van het EU-actieplan was het opzetten van een systeem voor snelle waarschuwingen om de reacties en gezamenlijke acties van de lidstaten, de EU-instellingen en andere organisaties, zoals de NAVO en de G7, te coördineren. De auditors hebben vastgesteld dat het systeem de uitwisseling van informatie weliswaar heeft vergemakkelijkt, maar dat het niet, zoals aanvankelijk werd beoogd, de gezamenlijke toewijzing en respons heeft gecoördineerd. De lidstaten benutten het potentieel van het systeem niet ten volle.

De auditors hebben gekeken naar de afdeling Strategische Communicatie van de Europese Dienst voor extern optreden (EDEO) en haar drie taskforces — StratCom Oost, Westelijke Balkan en Zuid — en hebben vastgesteld dat zij hebben gezorgd voor een verhoogde capaciteit van de EU om desinformatie in buurlanden te voorspellen en erop te reageren. De auditors zijn echter van mening dat de mandaten en de middelen van deze taskforces moeten worden herzien in het licht van nieuwe opkomende dreigingen. De EUvsDisinfo-databank, het belangrijkste product van StratCom Oost, heeft bijgedragen tot het vergroten van het bewustzijn over Russische desinformatie. De auditors stelden zich echter vragen bij de onafhankelijkheid en het uiteindelijke doel ervan, aangezien EUvsDisinfo kan worden gezien als een weergave van het officiële standpunt van de EU.

Het EU-actieplan was ook gericht op de particuliere sector en het maatschappelijk middenveld in de gezamenlijke strijd tegen desinformatie. De Europese Commissie heeft een praktijkcode opgesteld voor de contacten met onlineplatforms, bestaande uit vrijwillige maatregelen. Zo hebben de platforms tijdens de beginfase van de COVID-19-pandemie op grond van de praktijkcode informatie van gezaghebbende bronnen prominenter weergegeven. Dit was een pioniersbenadering. De auditors constateerden echter dat de praktijkcode er niet voor heeft gezorgd dat onlineplatforms ter verantwoording worden geroepen voor hun acties en hen er niet toe heeft aangezet een grotere rol te spelen bij de actieve bestrijding van desinformatie. Volgens de auditors is de doelstelling om het bewustzijn te vergroten en de maatschappelijke veerkracht te verbeteren ook niet verwezenlijkt. Zij wijzen op het ontbreken van een strategie voor mediageletterdheid die onder meer de aanpak van desinformatie omvat, en op de versnippering van het beleid en de acties om de capaciteit van mensen voor toegang tot, begrip van en interactie met media en communicatie te vergroten. Volgens de auditors bestaat ook het risico dat het pas opgerichte Europees Waarnemingscentrum voor digitale media zijn doelstellingen niet zal bereiken.

Achtergrondinformatie

De verantwoordelijkheid voor de bestrijding van desinformatie berust in de eerste plaats bij de lidstaten. Er bestaat geen EU-rechtskader voor desinformatie, afgezien van artikel 11 van het Handvest van de grondrechten over de vrijheid van meningsuiting en informatie en een reeks beleidsinitiatieven.

Speciaal verslag nr. 09/2021: *“Desinformatie met gevolgen voor de EU: aangepakt, maar niet beteugeld”* is in 23 talen beschikbaar op de website van de ERK (eca.europa.eu).

Perscontact

Persdienst van de ERK: press@eca.europa.eu

Claudia Spiti: claudia.spiti@eca.europa.eu — M: (+352) 691 553 547

Vincent Bourgeais: vincent.bourgeais@eca.europa.eu — M: (+352) 691 551 502